

אלו עוברין פרק שלישי פסחים

מו.

עין משפט גזר מצוה

מסורת הש"ס

לענין צירוף טומאה. כדמפרש ואזיל דכפסח תליא מילתא דשיעוריה: **ובשאר ימות השנה איכא פלוגתא.** חילוק בין מקפיד לשאינו מקפיד והיינו דתנא סיפא אס' מקפיד עליו: **דאיכא פחות מכביצה אולנין דנגעו בהאי זנא.** הדבוק בעריבה ונגעה בהן טומאה ואיטמי והדר

נגעו בהן אולכיל טהורים: **כפסח.** דאיסור חמץ מחשבו ועושה חשבו האזיל וכית הוזכר להיחשב לענין איסור חמץ דלא בטיל לגבי עריבה דתניא רישא השתא לענין טומאה נמי לא בטיל לגבי עריבה ומאטרק להשלים לכביצה ואע"ג דאין מקפיד עליו ומטמא את אחרים: **בשאר ימות השנה.** דליכא למימר איסורו חישבו נקפידא תליא מילתא אס' מקפיד עליו מאטרק דחשיב אולכיל טהרה לעריבה. תליא נמי דשיעורא ולא שיעורא כפסח ואס' מקפיד עליו קאי אשאר ימות השנה כגון דאיטמי וקא מטביל לה וקאמר דכפסח האזיל וזכויות עובר עליה וזדמנות איסורו חישבו דעל כרחו צריך לטעול וחיץ דלא הוי כעריבה ואפי' אינו מקפיד עליו (א): **אזל בשאר ימות השנה.** בין מרובה בין מועט נקפידא תליא מילתא: **אין להוריד טומאה לעריבה.** על ידי זנא זה תליא נמי בימות הפסח דשיעורא ולא שיעורא ואס' מקפיד עליו אשאר ימות השנה קאי: **ה"ג ויחי דמי כגון דנגע שרץ בהאי זנא:** כפסח.

דכית איסורו חישבו חיץ ולא הוי כעריבה ולא נתחא לה שום טומאה לעריבה ואפילו אין מקפיד עליו וזדמנות מכית כי אינו מקפיד עליו לא (א): **ובשאר ימות השנה.** אס' מקפיד עליו אפילו כפחות מכית חוץ: **ואס' כולא כולא נגע שרץ בעריבה ממש:** **בתני' זנא חרש.** שאין ניכר אס' החמץ אס' לאו משמנה הוא כחרש הוה שם לו אונים ואינו ניכר אס' שומע אס' לאו דאין אדם עומד על צירורו ועל דעתו. לישנא אחרינא זנא חרש קשה כחרש ואינו ניכר שהחמץ ר"ל הכסיפו פניו ואין סדוק לסיומן החימוץ: **אס' יש כיוצא בו שהחמץ אס' יש עיסה אחרת שנילושה בשעתה וכבר החמישה:** גמ' **מגדל גונוא לנצריא.** דהיינו מל: **לגבל ותפלה נר.** משום דרבי אבהו אמר ריש לקיש נקט לה: **לגבל.** המגבל עיסת אחרים בשכר וכלי צעל הצית טמאים עד ארבע מילין הטריחוהו חכמים לילך למקוה לטבול כליו. וכן לתפלה אס' מהלך אדם דרך וצא עת ללון ולהתפלל אס' יש בית הכנסת לפניו דרחוק ארבע מילין הולך ומתפלל שם ולן שם. וכן לנטילת ידים לאכילה אס' עתיד למצוא מים לפניו דב' מילין הולך לשם ונטול את ידיו: **ר' אייבו אמר.** מל מילתא משמיה דריש לקיש ולא ר' אבהו אמר: **וארבעה מילין אחר כה.** לשיעור ארבע מילין היינו תלת וחדא מוסיף (א): **ומאי היא עזר.** שיעור עזר של עור רך המטמא כבשר כגון הקך דחשיב דהעור והרוטב (ב) ארבע מילין הוא לצטלו מתורת בשר מחמת עיבודו: **וולן.** כל אלו שמנו חכמים דהעור והרוטב שעורומיהן מטמאין כבשרן מפני שהוא רך ודרכו לאכול (ג): **שניקן כהן.** דרך עורות לשוטמן לפני דריסת רגלי אדם וזהו תחילת עיבודן: **אלא לפניו.** אנטילת ידים ותפלה דמהלך דרך קאי דליון גבל יק' עד ד' מילין דמה יש לו להפסיד: **ומינה.** מהא ד' יוסף דר' חנינא דאמר דהאי אפי' מיל אינו חוזר דוקא מיל קאמר הא פחות ממיל חוזר: **בתני' כיצד מפרישין חלה בטומאה.** שאלוה העיסה ושוב אין חלה הניטלת ממנה רחיה לאכילה כהן כיצד מפרישין אותה ביום טוב של פסח הרי אין יכול לאפותה מחלה שאינה רחיה לאכילה ולשהותה לשורפה לערב אי אפשר שלא תחמץ ולשורפה או להאכילה כלל אי אפשר שאין שורפין קדשים ביום טוב: **רבי אליעזר אומר לא תקרא לה שם.** חלה: **עד שתאפה.** תחלה דלכתי כל חלה וחדא חוץ ליה דמפריש מכל חלה פורתא ולאחר אפיהה אס' ראה יפריש חלה שלימה על כולן דתניא בגמרא [מס'] דקסבר רבי אליעזר הסל שהוא רודה מן התנור לתוכו מרפרו לחלה:

לגביל. פ' צערוך דבאדס ^א המהלך דרך מיירי דומיא דתפלה דאס' יש גבל העושה עיסתו בטהרה דרחוק ד' מילין יתמין עד שיגיע לאותו גבל והשתא א"ש דלא שנו אלא לפניו קאי אכולהו: **ולתפלה.** נראה כפירוש הקונטרס ^א ולא כערוך דפירש לתפלה היינו לרחוץ ידיו להתפלל דהיינו דמי אי צעידתו דלנותה הא חמרינן בצרכות (דף טו.) ^א (ב) (א) ^א לייט אלאן דמהדר אמיא צעידן צלמא דכתיב ארחץ כתיבן כפי' ואי שלא בזמן תפלה מאי איריא ד' מילין אפי' טונא נמי: **לא תקרא לה שם עד שתאפה.** שאס' היה (א) קורא לה שם לא היה יכול לאפותה ולא לשורפה דאין שורפין קדשים ביו"ט כדילין בבמה מדליקין (שבת כד): והיינו נמי טעמא הא דתנן התם אין מדליקין בשמן שריפה ביו"ט ותימה בשלמא פסול קודש אין שורפין ביו"ט שאין יכול להנות ממנה בשעת שריפה אצל תרומה טמאה שיכול להנות ממנה בשעת שריפה אלאי אין שורפים כמו שמומר להדליק בשמן של חולין להנאתו כד' יסורף תרומה טמאה להנאתו וכי מפני שמצוה לשרוף מיגרע גרע ותיקן ריב"ז דשמן של חולין מותר להדליק להנאתו כמו שמומר לאכול ^א אצל תרומה טמאה דאסורה בכל ההנאות נמצא שהעצרה אינה להנאה אלא לשם מצות שריפה אלא שהתורה לא הקפידה אס' יהנה ממנה בשעת שריפה לך אין דוחה יו"ט כשאר שריפת קדשים מייד דהוי אנדרים ונדנות למד' אין קריבים ביו"ט (צ"ע דף יט.) א"ע"פ שיש בהן היתר לאכילת אדם כיון דעיקרו לגזיה וכהניס משולחן גזיה קוזו אסור לשוטמן ולמיז' קריבים קסבר עיקר שחיטה לצורך אדם אצל שריפת תרומה טמאה אינה לשם הנאה מדאסר כל שאר הנאות אלא ודאי לשם מצות ביצור הוא ור"י פ' דודאי מותר לשרוף ביו"ט תרומה לצורך אוכל נפש דלא שייך למימר משולחן גזיה קא זכו' אלא דגזרינן לצורך אסור שלא לצורך דשלא לצורך אסור מן המורה דגמרינן מקדשים שאין שורפין ביו"ט: **עד שתאפה.** אומר ר"י אן שרינן לקרות לה שם קודם אפיהה אע"פ דפסקין כר"א דהא אי איכא

כהן קטן חוץ ליה כדאמר צפרק עד כמה (בכורות כ.) אין תרומת ח"ל אסורה אלא למי שטומאה יוצאה עליו מגופו ^א וכן פסק בה"ג כקדר פסק בשם רב כהן דקד' ריש מתיבא ואפי' ליכא כהן קטן אי איכא כהן גדול שרי דחויא ליה ע"י ציטול דכיוצא דאמר התם רבה מנטל לה דכיוצא ואכיל לה בימי טומאה ^א וא"ת ואמאי לא שרינן לאפות חלה טמאה מטעם דאמר (ר"א בר' שמעון) בפ"ב דצילה (דף ה.) אף ממלאת אשה תנור פת אע"פ שאינה צריכה אלא לכבד אחד מפני שהפת נאפה יפה כשהתנור חם ואמר (א) (רבה) התם חלה אסור ^א כר"א ברבי שמעון ואפילו נמלך דאסור לאפות מפני שאסור לנטולתה מכל מקום כי לא קרא לה שם אמאי צריך לטעמא דהואיל' ואורי' דטעמא [דאמרינן] צילה לא שייך אלא בתנור ^א אצל כשאופה תחת גחלים לא: **תפיל' בציון.** אורי' דר"א ורבי יהושע לא פליגי אן בתירה שלא תועיל הטלה ללון והיכא שאירע שקרא לה שם אורי' מטיל בציון:

האזיל

היינו בעפר ומתפלל. גם אוכל בבליא חמדות בלא נטילה. וכן עבודה העור בהולך ארבעת מילין נקרא עבודה ונטהר. ומפורש בפרק העור והדורס.

בתני' כיצד מפרישין חלה בטומאה ביום טוב. ר' אליעזר אומר כו'. פירוש יש חייבין להפריש חלה וליטנה לבחן. ובשאר ימות השנה מפרישה ונותנה לבחן עיסה זו אפריה וכן ביום טוב, אבל הטמאה ביום טוב אסור לאפות אותה שאינה ראויה לאכילה, ולשורפה נמי אסורה לפי שאין שורפין קדשים ביום טוב, וכבר פירשתי חלת חוצה לארץ בפרשת שלח ק"ל לפיכך לא הארכנו.

והוא שזו העריבה טמאה היא והטבילה ונמצא בה בצק כסדיקה, בפסח דאיסורא חושבו וחייב לבערו, חוצץ ולא עלתה לה טבילה, בשאר ימות השנה אם רוצה בקיומו חרי בצק זה כעריבה ועלתה לו טבילה ואינו חוצץ. וגם זה נדחה. ואוקמה רב פפא הכי וכן לענין טומאה להוריד טומאה לעריבה, היכי דמי כגון דרביק בצק בהאי עריבה ונגע שרץ בבצק, בפסח דחייב לבערו לאו כגופה דעריבה דמי ולא נטמאת העריבה, בשאר ימות השנה אי מקפיד לקלפו ולא נתתה לה טומאה לעריבה, ואם רוצה בקיומו חרי הוא כעריבה, וכאלו בגופה של עריבה נגע השרץ ונטמאת העריבה. בצק החרש

בר א מיי פ"ב מהל' כלס הלכה ט: **בה ב** מיי פ"ה מהל' חמץ הלכה ג סמג לאון עה טו"ע א"ח ס' מטנ ספי' ב: **בו ג** מיי פ"ח מהל' ביטורים ה' א': **בו ד** מיי פ"א מהל' שאר אבות הטומאה ה"ט: **בה ה** מיי פ"ד מהל' תפלה הלכה ב סמג עשין יט טו"ע א"ח ס' זב ספי' ד ויסקן קסג ספי' א: **בב ו** מיי פ"ג מהלכות י"ט הלכה ט סמג לאון עה טו"ע א"ח ס' מ' ממ ספי' ד וס' מקו ספי' ד:

מוסף רש"י

לגביל. הל' עיסתו בטהרה והוא סמך לצעל הצית ולקרי' לנחם לטבול כליו, יטריח עלתו ארבעה מילין עד שיגיע למקוה ויטביל ויומר מכלאן אין עליו נטירות מן הפסח אלא אס' כן נטול לו צעל הצית שכר לטעול (וחזיון) ולתפלה. התהלך בצדק וגמר צללו ורצה לנקות מעור יוס, אס' יש בית הכנסת לפניו עד שצטע מילין יטריח ויק' שם כדי להתפלל (שם). ולנטילת ידים. לאכילה ואין לו מים ויש מים לפניו לטוף ארבעה מילין, יתמין עד שיגיע למקוה (שם). אייבו אמר. אלא ששעמא משמיה דריש לקיש, והשומע טעה דריש לקיש לאכילו (שם) **קכב.** וארבעה אמר בה. וארבעה דברים היה אומר בה כשעור ד' מילין (שם). ודאורי' מגיירה עובר. האי כדי עבודה דממתיין (שם). וכו'. הערות שמנו חמשים להיות מטמאין כבשר, שעבידן או שהילך בהן כדי עבודה. כדן שענינא לתת עור לפני דורסן, שהורין. שנטלן ממורת בשר (נדח נה).

רבינו חננאל (המשך)

אם כיצא בו שהחמץ, כלומר אם יש מי שלש בבית אחת מצו והחמץ אותו הבצק, גם זה אסור שחמץ הוא, ואע"פ שהוא חרש ואין אדם יכול להריגו בו, אין שם כריצא בו, אם שהיה משעה שגמר הלישה כשעור הליכת מיל אסור שוראי החמץ. אמר ר' אבהו אמר ריש לקיש לגביל, כגון שיש לפניו גבל המגביל בטהרה. ותפלה כגון שצריך להתפלל ויש לפניו מים ליטול ידיו ולנטילת ידים רוצה לאכל ואין לו מים ליטול ידיו ארבעת מילין. פירוש אם יש גבל ופושט עיסתו בטהרה, או אם יש מים ברחוק ארבעת מילין לפניו, יתמין עד שיגיע לגביל ההוא שערשה בטהרה ויעשה לו עיסתו ואין לו אלא תפלה ולא יאכל עד שיגיע למים ויטול ידיו. והני מילי דבעינן ד' מילין לפניו, אבל לאחריו אפילו מיל אחד אין מטריחין אותו לחזור, אלא עושה עיסתו כמו שמדומין לו, ומקנה